

**Daugavpils Universitāte
Humanitāro un sociālo zinātņu
institūts**

**Starptautiskā zinātniskā konference
VĒSTURE: AVOTI UN CILVĒKI
2025. gada 8.–9. maijā**

**Daugavpils University
Institute of Humanities and Social
Sciences
International Scientific conference
HISTORY: SOURCES AND PEOPLE
8 – 9 May, 2025**

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES ABSTRACTS OF THE CONFERENCE PAPERS

DU Humanitāro un
sociālo zinātņu institūts

DIVRUNA

SRP
State Research
Programme

Daugavpils 2025

Starptautiskās zinātniskās konferences “Vēsture: avoti un cilvēki” mērķis ir veicināt vēsturnieku zinātnisko komunikāciju, pētniekiem prezentējot sava darba rezultātus pasaules un Latvijas vēstures, kā arī vēstures palīgdisciplīnu laukā.

The aim of the international scientific conference “History: Sources and People” is bringing together scholars to present research findings in the field of history and auxiliary historical disciplines.

Konferences programmas komiteja/ Conference Program Committee

Irēna Saleniece (Daugavpils University, Latvia) – Chair

Nadezhda Beliakova (Bielefeld University, Germany)

Daina Bleiere (Institute of Latvian History of the University of Latvia)

Saulius Gribkauskas (Lithuanian Institute of History, Lithuania)

Sandra Grigaravičiūtė (Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, Lithuania)

Maija Grizāne (Daugavpils University, Latvia)

Marcin Jarzabek (Jagiellonian University, Poland)

Ēriks Jēkabsons (University of Latvia, Latvian Academy of Sciences, full member)

Ilze Kačāne (Daugavpils University, Latvia)

Andris Levāns (University of Latvia, Latvia)

Olaf Mertelsmann (University of Tartu, Estonia)

Inese Runce (Daugavpils University, Latvia)

Geoffrey Swain (University of Glasgow, United Kingdom)

Henrihs Soms (Daugavpils University, Latvia)

Anita Stašulāne (Daugavpils University, Latvia)

Gvido Straube (Institute of Latvian History of University of Latvia)

Michal Šimáně (Mendel University, Czech Republic)

Konferences rīcības komiteja/ Conference Organizing Committee

Maija Grizāne (Daugavpils University, Latvia) – Chair

Laima Grišule (Daugavpils University, Latvia)

Oksana Kovzele (Daugavpils University, Latvia)

Andris Kupšāns (Daugavpils University, Latvia)

Sergejs Kuzmins (Daugavpils University, Latvia)

Krājuma sastādītāji/ Compilers of the Collection:

Dr. hist. Irēna Saleniece

PhD Maija Grizāne

Tehniskā redaktore/ Technical Editor:

Laima Grišule

SATURS/ CONTENTS

Iveta Berga-Muižniece

Jaunpiebalgas kapulauka izpēte: vēlā dzelzs laikmeta un viduslaiku tradīciju konteksts	9
Jaunpiebalga Cemetery: The context of the Late Iron Age and Medieval traditions	10

Una Bērente

Kokliekšanas prasmju attīstība zemnieku sētā: Balvu rajona Silenieku sādžas piemērs	11
Development of Wood Bending Skills in Farmsteads: Balvu region Silenieku village case study.....	12

Haralds Bruņinieks

Sēlijas nacionālo partizānu bruņotās kustības pētniecības problēmas: Dvietes izpildkomitejas un kooperatīva ieņemšana (1945)	13
The Problematic Issues of the Armed Movement of the National Partisans of Sēlija: The capture of the Dviete executive committee and cooperative (1945)	14

Maija Grizāne

Latgales karojošo ateistu ziņojumi par kristiešu draudzēm kā vēstures avots.....	15
The Reports on Christian Parishes of Latgale Militant Atheists as a Historical Source	16

Elīna Hrščanoviča

20. gs. 60. gadu modes žurnāls jaunās daugavpilietes dzīvē	17
Fashion Magazine of the 1960s in the Life of a Young Woman from Daugavpils	18

Gintautas Jakštys

Triumvirate on the Lithuanian Latvian border in 1919: the example of Seda and Mažeikiai districts	19
Triumvirāts Lietuvas – Latvijas robežā 1919. gadā: Sedas un Mažeikų pagastu piemērs.....	20

Audronė Janužytė

Economic Nationalism: The case of Jewish and Lithuanian relations in interwar Lithuania.....	21
Ekonomiskais nacionālisms: ebreju un lietuviešu attiecību piemērs starpkaru Lietuvā.....	23

Marika Kuciņa

Višķu muižas parks (1920–1990).....	24
Višķu Manor Park (1920–1990).....	25

Salvijus Kulevičius

The Role of Cultural Heritage for Local Communities: In Searching for Meanings	26
Kultūras mantojuma loma vietējās kopienās: nozīmju meklējumos.....	27

Ina Ķirņičanska

Vecticībnieki – Latvijas armijas kareivji (1918–1940).....	28
Old Believers – Soldiers of the Latvian Army (1918–1940).....	29

Vladislavs Malahovskis

Latgaliešu politiskā polarizācija un 2. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņa (1925).....	30
Political Polarization of Latgalians and the Pre-election Campaign of the 2nd Saeima (1925).....	31

Arturs Medveckis

Vēsturnieka un pedagoga Pētera Stepīņa (1914–1999) darbības liecības Liepājas muzeja krājumā	32
Testimonies of Activities of the Historian and Educator Pēteris Stepīņš (1914–1999) in Liepāja Museum Collection	33

François-Pierre Melon

Making of a Tradition: 12th of April 1969 Communist Subbotnik in the Latvian SSR and new issues of contemporary sources	34
Tradīcijas veidošana: 1969. gada 12. aprīļa komunistiskais <i>subotņiks</i> Latvijas PSR un jaunās pieejas mūsdienu vēstures avotu pētniecībā	35

Olaf Mertelsmann

What Do We Learn from Official German Statistics about the German Occupation of Estonia during World War II?	36
Ko mēs varam iemācīties no oficiālās vācu statistikas par Igaunijas vācu okupāciju Otrā pasaules kara laikā?	37

Aleksandrs Petrovs

Padomju Latvijas likumdošanas akti dabas aizsardzības jomā kā vēstures avoti	38
Nature Conservation Legislation of Soviet Latvia as Historical Source	39

Maija Pozemkovska

Baltijas Universitātes fenomens	40
The Phenomenon of the Baltic University	41

Liene Rokpelne

Livonijas landtāgu slēptie fakti	42
The Hidden Facts of the Livonian Landtags	43

Inese Runce

Kardināla Julijana Vaivoda dienasgrāmata: laikmeta avots un individuālā liecība	44
Diary of the cardinal Julijans Vaivods: The historical source of the Soviet era and individual testimony	45

Irēna Saleniece

Skolu lietas Daugavpilī (1939–1949).....	46
Daugavpils Schools (1939–1949)	47

Zurabi Sanadze

Interests of the United States and the Soviet Union in Morocco during the Cold War	48
ASV un PSRS intereses Marokā Aukstā kara laikā	49

Henrihs Soms

Daugavpils 700. jubilejas svinības 1975. gadā: sabiedriskā, akadēmiskā un ideoloģiskā dimensija	50
Daugavpils 700th Anniversary Celebrations in 1975: Social, academic and ideological dimensions	51

Jūlija Tereščenko

1944. gadā no Aušvicas uz Rīgu deportētās Ungārijas ebrejietes. Daži stāsti.....	52
Hungarian Jewish Women Deported from Auschwitz to Riga in 1944. Several stories.....	53

Agnese Timofejeva

Grīvas virsmežniecības vēsture (1924–1940): avoti, notikumi un cilvēki.....	54
History of the Grīva Higher Chief Forestry (1924–1940): sources, events and people	55

Juris Urtāns

Aglonas Ciriša ezera Upursala. Kultūrvēsturiskie ietvērumi.....	56
Aglona Ciriša Lake Upursala. Cultural and historical inclusions	57

Andris Uškāns

1778. gada ģenerālpilāna ieviešanas gaita Rēzeknē līdz 1836. gadam.....	58
The Implementation Progress of the 1778 Master Plan in Rēzekne until 1836.....	59

Mārtiņš Vesperis

Latgales ārstu un zobārstu dalība 1. Latvijas ārstu un zobārstu kongresā 1925. gadā.....	60
Participation of Doctors and Dentists of Latgale in the First Latvian Congress of Doctors and Dentists in 1925	61

Manvydas Vitkūnas

The Battles of Saule and Durbe in Lithuanian Historical Memory	62
Saules un Durbes kaujas lietuviešu vēsturiskajā atmiņā.....	63

Mg. art. Iveta Berga-Muižniece
Latvijas Universitāte, Cēsu muzejs

Jaunpiebalgas kapulauka izpēte: vēlā dzelzs laikmeta un viduslaiku tradīciju konteksts

Referātā aplūkoti Jaunpiebalgas senkapos veikto arheoloģisko izrakumu rezultāti no 20. gs. sākuma līdz 1960. gadam, īpašu uzmanību pievēršot materiālajai kultūrai un apbedīšanas tradīcijām. Kopumā izpētīti 53 apbedījumi, kas ietver gan uzkalniņu, gan līdzenos skeletapbedījumus un ugunskapus. Analizētie atradumi liecina, ka senkapi izmantoti no 11. līdz 14. gs. beigām, atspoguļojot izmaiņas apbedīšanas tradīcijās un materiālajā kultūrā. Spriežot pēc rakstītajiem avotiem, Jaunpiebalgas apkārtnē dzīvojošie 11., 12. gs. ietilpa Tālavas latgaļu apdzīvotajā teritorijā, bet vēlāk – Rīgas arhibīskapijas letu galā. Referāta mērķis ir aplūkot kapulauka struktūru, apbedījumu veidus, kapu orientāciju un kapu inventāru, lai iegūtu plašāku priekšstatu par latgaļu apbedīšanas tradīcijām un materiālās kultūras izmaiņām. Hronoloģiski senākajos apbedījumos pārstāvēta latgaļiem raksturīgā materiālā kultūra, kas vērojama apbedīšanas tradīcijās un līdzdotajā kapu inventārā. Sākot ar 12.–13. gs. miju, vērojama Baltijas somu ietekme, kas izpaužas ne tikai rotu veidos, bet atspoguļojas arī apbedīšanas tradīcijās – kapu orientācijā un mirušo kremācijā. Referāts sniedz ieskatu reģiona vēstures procesos dzelzs laikmeta beigās un viduslaiku sākumā, uzsverot kultūras mijiedarbību un iespējamās kristīgās ietekmes klātbūtni, kas veicināja pāreju no uzkalniņu kapu tradīcijas uz līdzenajiem apbedījumiem. Jaunpiebalgas senkapu izpēte sniedz vērtīgu informāciju par latgaļu apbedīšanas tradīcijām. Tajās ir vērojamas izmaiņas apbedīšanas rituālā – pāreja no vēlā dzelzs laikmeta latgaļu uzkalniņu kapu tradīcijām uz apbedīšanu līdzējā kapulaukā, ko, iespējams, var saistīt ar kristīgo tradīciju ietekmi. Senkapos iegūtais materiāls liecina par latgaļu un Baltijas somu materiālo kultūru un apbedīšanas tradīciju mijiedarbību.

Jaunpiebalga Cemetery: The context of the Late Iron Age and Medieval traditions

This study examines the results of archaeological excavations conducted at the Jaunpiebalga cemetery between the early 20th century and 1960, with a particular focus on material culture and burial traditions. A total of 53 burials have been investigated, including both barrow burials (inhumations) and flat graves (cremations and inhumations). The findings indicate that the cemetery was in use from the late 11th century to the late 14th century, reflecting significant transformations in funerary practices and material culture. Historical sources suggest that during the 11th and 12th centuries, the Jaunpiebalga region was part of the Tālava Latgalian settlement area, later coming under the jurisdiction of the Archbishopric of Riga. The aim of this paper is to examine the structure of the burial ground, burial types, grave orientation, and associated grave goods to provide a comprehensive understanding of Latgalian funerary traditions and changes in material culture. The earliest burials exhibit material culture characteristic of the Latgalian population, as evidenced by grave inventories and burial practices. However, from the late 12th to early 13th centuries, influences from Baltic Finnic cultures become apparent, manifesting not only in jewellery types but also in burial practices, including grave orientation and cremation. The paper provides insight into the historical processes of the region during the late Iron Age and early medieval period, emphasizing the interaction between different cultural groups and the potential impact of Christian influences. The archaeological material from the Jaunpiebalga burial site offers valuable evidence of the interplay between Latgalian and Baltic Finnic cultural elements, as reflected in both material culture and burial rites.

Kokliekšanas prasmju attīstība zemnieku sētā: Balvu rajona Silenieku sādžas piemērs

No 18. gs. līdz 20. gs. pirmajai pusei visā Latvijas teritorijā ziemā vienīgais transports zemnieka sētā bija darba ragavas un izbraukumu transportlīdzeklis – kamanas. 19. gs. sākumā vienkāršas rakto slieču darba ragavas zemnieks savā sētā izgatavoja pats, bez specializētiem darba rīkiem vai specifiskām zināšanām. 19. gs. vidū slieces sāka izgatavot liekšanas tehnikā. Šāda veida slieču izveide bija daudz sarežģītāka, izgatavošanas process sastāvēja no vairākiem posmiem, kas prasīja arī specializētus darba rīkus, liekšanas iekārtas un īpašas zināšanas. 19. gs. otrajā pusē slieču transportlīdzekļu izgatavošana kļuva par atsevišķu amatniecības nozari. Nostiprinājās kokamatnieku amats – šie cilvēki bija specializējušies tikai kokliekšanā un transportlīdzekļu izgatavošanā. Slieču, ragavu un kamanu būve kļuva par pamatdarbu, transportlīdzekļus darināja pēc pasūtījuma vai veda pārdot gatavo produkciju četras līdz piecas reizes gadā uz tirgu. Sistemātiska Latvijas kokamatniecības etnogrāfiskā izpēte uzsākta ar Latgali, jo tur ilgāk nekā citās Latvijas vēsturiskajās zemēs saglabājušās senākās dzīvesveida, materiālās un garīgās kultūras formas. Referātā analizēti Balvu rajona Silenieku sādžas nelielas, pašu ierīkotas rūpnīcas kokamatnieki 20. gs. 80. gados. Šī gadījuma izpētes mērķis ir, balstoties uz hronoloģiski vēlāku etnogrāfiskas amatniecības pieredzi, pilnveidot priekšstatus par 20. gs. pirmās puses slieču transportlīdzekļu izgatavotājiem atsevišķā lauku reģionā, prasmju iegūšanas, pilnveides un pārneses veidiem, kā arī gatavās produkcijas realizāciju. Kokamatniecības un kokamatnieku attīstības analīze, individuālu gadījumu izpēte ir ciešā saistībā ar slieču transportlīdzekļu datējuma noteikšanu, jauniem tehniskajiem risinājumiem, izmantotā materiāla maiņu un transportlīdzekļu izmantošanas ilgumu.

Referātu finansē Atveseļošanas un noturības mehāniska atbalstīts projekts “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” (Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007).

Development of Wood Bending Skills in Farmsteads: Balvu region Silenieku village case study

From the 18th century to the first half of the 20th century, the only transportation on a farmer's farmstead in winter throughout Latvia was a work sled and a sleigh. At the beginning of the 19th century, simple carved-runner sleds were made by farmers on their farm, without specialized tools or specific knowledge. In the middle of the 19th century, sleds began to be made using wood bending techniques. The creation of this type of sled was much more complicated, the manufacturing process consisted of several stages, which also required specialized tools, bending equipment and knowledge. In the second half of the 19th century, the production of these vehicles became a separate craft industry. The profession of woodworkers became established – these people specialized only in wood bending and the production of vehicles. For them, the construction of sleds and sleighs became their main job, and they made vehicles to order or took the finished products to the market to sell four to five times a year. A systematic ethnographic study of Latvian woodworking in Latgale has been initiated, because the oldest forms of lifestyle, material and spiritual culture have been preserved in this region. The paper analyzes the woodworkers of a small, self-established factory in the village of Silenieki, Balvi district, in the 1980s. The aim of this case study is, based on the later experience of these ethnographic crafts, to improve existing ideas about the manufacturers of runner-based vehicles in the first half of the 20th century in a separate rural region, the ways of acquiring, improving and transferring skills, as well as the sale of finished products. The analysis of the development of woodworking and the professional skills of woodworkers, as well as the study of individual cases, is closely related to the dating of runner-based vehicles, new technologies, changes in the material used and the duration of use of these vehicles. During individual case studies, for example, the woodworking at the Silenieki farmstead, information about the social and economic life is gained in addition to the forementioned development of woodworking. Expedition filed notes are unused resource that will improve and impact the reconstruction of lost knowledge.

This research is financed by the Recovery and Resilience Facility project “Internal and Exsternal Consolidation of the University of Latvia” (No. 5.2.1.1.i.0.2.24.I.CFLA/007).

Sēlijas nacionālo partizānu bruņotās pētniecības problēmas: Dvietes izpildkomitejas un kooperatīva ieņemšana (1945)

1945. gadā nacionālie partizāni turpināja bruņoto pretošanos, ieņemot pagasta centrus. Viens no uzdevumiem bija iegūt ieročus, munīciju un pārtiku, iznīcināt galvenos nacionālo partizānu apkarotājus MGB, NKVD amatpersonas, IB aktīvākos kaujiniekus. Analizētie avoti atklāj nacionālo partizānu gūto kara darbības pieredzi vācu okupācijas militārajos formējumos. Tie parāda iznīcinātāju bataljona kaujinieku vājo sagatavotību un bailes pretoties nacionālajiem partizāniem. Neskatoties uz nacionālo partizānu izmisīgu bruņoto pretošanos, tomēr ir saskatāmas vairākas problemātikas pazīmes. Partizānu rindās nonāca dažādi cilvēki, arī tādi, kas nepakļāvās militārajai disciplīnai. Tas radīja grūtības uzturēt vienotu komandstruktūru un ievērot stingru disciplīnu. Disciplīnas trūkums, morāles dilemmas – tas viss varēja novest nacionālos partizānus pie neplānotas un neapdomīgas rīcības, kas atsevišķos gadījumos beidzās ar letālām sekām. Pētījuma mērķis, analizējot Dvietes izpildkomitejas un kooperatīva ieņemšanu, atklāt nacionālo partizānu problemātiskos jautājumus. Pētījuma galveno avotu bāzi veido Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva, Latvijas Nacionālā arhīva Valsts vēstures arhīva materiāli, privātie arhīvi un mutvārdu avoti. Avotu analīzē izmantota avotpētniecības metode, ar kuras palīdzību veikta avotu ārējā un iekšējā kritika, konfrontējot dažādu avotu veidu sniegto informāciju.

Referāts sagatavots ar Latvijas Zinātnes padomes finansējumu, projekts “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi”, projekta nr. VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003.

The Problematic Issues of the Armed Movement of the National Partisans of Sēlija: The capture of the Dviete executive committee and cooperative (1945)

In 1945, the national partisans continued their armed resistance, capturing the centers of the parish. One of the tasks was to obtain weapons, ammunition and food, to destroy the main fighters of the national partisans – MGB, NKVD officials, and the most active fighters of the IB. The analyzed sources reveal the experience of war operations gained by the national partisans in the military formations of the German occupation. They show the weak training of the fighters of the destroyer battalion and the fear of resisting the national partisans. Despite the desperate armed resistance of the national partisans, several signs of problems are also visible. Various people, including those who did not submit to military discipline, joined the partisan ranks. This created difficulties in maintaining a unified command structure and observing strict discipline. The aim of the study, by analyzing the capture of the Dviete executive committee and cooperative, is to reveal the problematic issues of the national partisans. The main source base of the study is the materials of the Latvian National Archives, the Latvian State Archives, the Latvian National Archives, the State Historical Archive, private archives and oral sources. The source analysis used the source research method, with the help of which external and internal criticism of the sources was carried out, confronting the information provided by different types of sources.

This research is funded by the Latvian Council of Science, project “Navigating the Latvian History of the 20th–21st Century: Social Morphogenesis, Legacy and Challenges” (No, VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003).

Latgales karojošo ateistu ziņojumi par kristiešu draudzēm kā vēstures avots

Daugavpils Pedagoģiskajā institūtā 1959. gadā dibinātais karojošo ateistu klubs kļuva par padomju ateistiskās propagandas centru Latgalē. Līdzās publiskām aktivitātēm izglītības un kultūras iestādēs 1960. gadu otrajā pusē kluba darbībā iesaistītie studenti veica lauka pētījumus dažādu kristīgo konfesiju draudzēs Daugavpils pilsētā un tās apkaimē. Saglabājušās atskaitei lielākoties ir rokrakstā, krievu valodā, līdz divām lapām garas. Atskaite satur informāciju par vecticībnieku, katoļu un pareizticīgo draudzēs veiktajiem rituāliem, klēra un ticīgo skaitu, sprediķu saturu, kā arī dievnamu iekšējo iekārtojumu un pārdotajiem reliģiskās nozīmes priekšmetiem. Dziļāka tekstu analīze atklāj pašu novērotāju attieksmi un zināšanu līmeni par kristiešu reliģiskajām praksēm. Izpētītās atskaite ir vērtīgs avots par ateistu kluba pētnieciskajām aktivitātēm, kā arī draudžu reliģisko dzīvi, kura lielākoties nav attēlota arhīva dokumentos. Lai gan karojošo ateistu kluba biedru izpratne par ticīgo dzīvesveidu bija ideoloģizēta un līdz ar to vienpusīga, viņu sniegtie dati ļauj rekonstruēt atsevišķas kristiešu draudžu reliģisko aktivitāšu detaļas padomju periodā.

Pētījums tiek izstrādāts Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003) ietvaros.

PhD Maija Grizāne
Daugavpils University

The Reports on Christian Parishes of Latgale Militant Atheists as a Historical Source

The Club of Militant Atheists founded in 1959 by Daugavpils Pedagogical Institute became the centre of the Soviet atheistic propaganda in Latgale. In the second half of the 1960s along with public activities in educational and cultural institutions, the students who were members of the Club conducted field research in various Christian parishes in the city of Daugavpils and its surroundings. The studied reports are mostly handwritten, in Russian, up to two pages long. The reports contain information regarding the rites performed in Old Believer, Catholic and Orthodox parishes, the number of clergy and parishioners, the content of sermons, as well as the interior of churches and the religious items sold. A deeper analysis of the texts reveals the attitudes of observers themselves and the level of knowledge about Christian religious practices. The studied reports are a valuable source of the Club of Atheists research activities as well as the religious life of the parishes, which is largely undepicted in archival documents. Despite the fact that the members of the Club of Militant Atheists had an ideologized and consequently one-sided understanding of believers' lifestyle, the data they provided allows us to reconstruct some details of religious activities in Christian parishes during the Soviet period.

The study is conducted within the State Research Program project “Navigating the Latvian History of the 20th – 21st Century: Social Morphogenesis, Legacy and Challenges” (VPP-IZM-Vesture-2023/1-0003).

20. gs. 60. gadu modes žurnāls jaunās daugavpilietes dzīvē

Par ierosmi šim pētījumam kļuva modes žurnāli, kurus 20. gs. 60. gados Daugavpilī iegādājās kāda jauna pilsētas iedzīvotāja. “Sadzīves pakalpojumu kombināta” izveide un tērpu individuālās šūšanas ateljē tīkla veidošanas sākums, griešanas un šūšanas kursu popularitātes pieaugums prasīja iedvesmas avotus. Laikā, kad televīzija vēl nebija ienākusi mājās, šo funkciju uzņēma modes žurnāls, pārraidot pirmām kārtām vizuāli pasaules ainu un sniedzot ieguldījumu savu lasītāju pasaules uztveres un apgērba kultūras veidošanā. Kopā ar personīgām atmiņām un fotogrāfijām modes žurnāls atklāj tērpu individuālās izgatavošanas nianšes, kas pievieno savu īpašo skatījumu Daugavpils ikdienas dzīves vēsturei.

Mg. philol. Elīna Hrščanoviča
Daugavpils University

Fashion Magazine of the 1960s in the Life of a Young Woman from Daugavpils

The present research is dedicated to fashion magazines, purchased in the 1960s by a young woman in Daugavpils. The establishment of the Consumer Services Centre and the beginning of the network of tailoring studios in the city, the popularity of sewing courses required sources of inspiration. At a time when television had not yet come into homes, this function was taken on by a fashion magazine that communicated, primarily visually, a picture of the world and contributing to the formation of the worldview and clothing culture of its reader. Along with personal memories and photographs, the fashion magazine reveals the nuances of custom-made clothing, which adds its own specific touch to the history of everyday life in Daugavpils.

Triumvirate on the Lithuanian Latvian border in 1919: the example of Seda and Mažeikiai districts

At the end of December 1918, when the German army began its withdrawal from the territory of Lithuania, the local population was faced with a situation in which the occupying administration was no longer able to maintain order in the regions, whereas the institutions of independent Lithuania did not have the resources to take over the governance in a very short period of time. In this uncertain situation, the triumvirate rule developed in many parts of Lithuania. Often, three different authorities were operating in Lithuania at the same time, trying to consolidate their power in one way or another. Firstly, there was the still active German occupation administration, supported by German troops. Secondly, it was the militant revolutionaries who organised local councils and militias. And the third authority, the supporters of the independent Lithuania, who set up military commanderies and local self-governing bodies. The analysis of the activities of the Seda Commandant's Office in 1919 shows that the commandant's offices, which were established at the end of 1918, played an important role not only in the struggle against the invading Red Army troops, but also prevented the pro-Bolshevik forces from taking root in the local self-governance. Due to Commandant's Headquarters, it was possible in a relatively short time not only to legitimise but also to consolidate the activities of the institutions of the independent Lithuania throughout Lithuania. Commandant's Offices played an equally important role in protecting the local population from individual and organised gangs of looters. This gave the local population greater confidence in the independent Lithuanian State and its institutions.

Triumvirāts Lietuvas – Latvijas robežā 1919. gadā: Sedas un Mažeikų pagastu piemērs

1918. gada decembra beigās, kad vācu armija sāka atkāpties no Lietuvas teritorijas, vietējie iedzīvotāji saskārās ar situāciju, ka okupācijas administrācija vairs nespēja uzturēt kārtību reģionos, savukārt neatkarīgās Lietuvas institūcijām vēl nebija resursu, lai tik īsā laikā pārņemtu pārvaldi. Šajā neskaidrajā situācijā daudzviet Lietuvā izveidojās triumvirāta vara. Nereti Lietuvā vienlaikus darbojās trīs dažādas varas, kas mēģināja vienā vai otrā veidā nostiprināt savu varu. Pirmkārt, tā bija joprojām aktīvā vācu okupācijas administrācija, ko atbalstīja vācu karaspēks. Otrkārt, kareivīgie revolucionāri organizēja vietējās padomes un kaujinieku grupas. Savukārt trešā vara bija neatkarīgās Lietuvas piekritēji, kas organizēja kara komandantūras un vietējās pašpārvaldes orgānus. Sedas komandantūras darbības 1919. gadā analīze liecina, ka 1918. gada beigās izveidotajām komandantūrām bijusi liela nozīme ne tikai cīņā pret iebrūkošo Sarkanās armijas karaspēku, bet to esamība arī neļāva proboļševistiskajiem spēkiem iesakņoties vietējā pašpārvaldē. Pateicoties Komandantūras štābam, salīdzinoši īsā laikā bija iespējams ne tikai leģitimēt, bet arī konsolidēt neatkarīgās Lietuvas institūciju darbību visā Lietuvā. Tāpat komandantūrām bija svarīga loma vietējo iedzīvotāju aizsardzībā no atsevišķām un organizētām laupītāju bandām. Kopumā tas radīja vietējos iedzīvotājos lielāku uzticību neatkarīgajai Lietuvas valstij un tās institūcijām.

Economic Nationalism: The case of Jewish and Lithuanian relations in interwar Lithuania

In today's Europe, there is a tendency for intensifying anti-Semitism due to conflicts in the Middle East. This also raises concerns for the Lithuanian community as politicians with a noticeable influence on public opinion get involved in the inciting discord between nations. The anti-Semitic comments of Remigijus Žemaitaitis, a member of the governing majority of Lithuanian parliament (Seimas) provoked criticism for the damage to the reputation of the state, and causing tensions and confrontations in Lithuania. The question is what consequences the Lithuanian community may face in the future from a historical perspective. The aim of this report is to highlight features of economic nationalism through an analysis of the relations between Lithuanians and ethnic minorities (Jews) in cases of the protectionist economic policy of the Lithuanian governments as well as ethnic discrimination and ethnic conflicts in 1930's. The economic nationalism approach might explain the ways in which national politics affects economics, and what discussions about the relationships between national identities and economic processes were taking place in the independent state of Lithuania. According to Andreas Pickel, "Economic nationalism can be understood as a specific ideology and policy doctrine [...] in light of a specific case study [...] because it responds to problems situated in a particular historical, political, cultural and social context." (Pickel, 2005, 2, 4). The author of the report has highlighted the general characteristics typical of economic nationalism in the following range of forms: 1) the protectionist economic policy of the Government and the discriminatory policy of the authorities against ethnic minorities, 2) dissemination of ethnic discord in the media, shaping a negative and hostile opinion about ethnic minorities, e.g., by accusing Russians of Russification and calling them invaders; by accusing Jews of stealing businesses from Lithuanians and calling them exploiters of Lithuanians; by accusing Poles of Polonization and anti-Lithuanian attitudes, etc., 3) activities of political and social organizations or movements aimed at ethnic minorities and demanding to restrict their businesses, boycott their goods and services, 4) public rallies and demonstrations instigating the nationalist sentiment, e.g., the typical slogan of nationalist rallies "Lithuania for Lithuanians", "making the business Lithuanian again", "Lithuania to become Lithuanian" and 5) provoking of ethnic conflicts or acts of violence against minorities (including damaging property by arson or otherwise, and physical violence). The sources and literature may be classified into two groups: the first includes publicist articles in the press of the period such as the *Verslas* (Business), *Amatininkas* (Craftsman), the *Tautos žodis* (Word of the Nation), the *Tėvynės sargas* (Guardian of the Homeland) and others, discussing issues of everyday life related to ethnic minorities. The second group encompasses scholar articles and studies of such authors as Liudas Truska, Egidijus Vareikis, Gediminas

Vaskela, Vladas Sirutavičius, Darius Staliūnas, and others, examining policies on ethnic minorities and the relationships between Lithuanians and ethnic minorities in the interwar period.

Ekonomiskais nacionālisms: ebreju un lietuviešu attiecību piemērs starpkaru Lietuvā

Mūsdienu Eiropā ir vērojama antisemitisma pieauguma tendence, ko rada konflikti Tuvajos Austrumos. Tas rada bažas arī lietuviešu sabiedrībā, jo sabiedrībā ietekmīgi politiķi iesaistās nesaskaņu izraisīšanā starp valstī dzīvojošām tautām. Lietuvas parlamenta (Seima) valdošā vairākuma deputāta Remigija Žemaitaiša antisemitiskie komentāri izraisīja kritiku par valsts reputācijas graušānu, izraisot spriedzi un konfrontāciju Lietuvā. Jautājums ir par to, ar kādām sekām lietuviešu sabiedrība var saskarties nākotnē, raugoties no vēsturiskās perspektīvas. Šī referāta mērķis ir izcelt ekonomiskā nacionālisma iezīmes, analizējot lietuviešu un etnisko minoritāšu (ebreju) attiecības Lietuvas valdību protekcionistiskās ekonomiskās politikas, kā arī etniskās diskriminācijas un etnisko konfliktu gadījumos 1930. gados. Ekonomiskā nacionālisma pieeja var izskaidrot veidus, kā nacionālā politika ietekmē ekonomiku un kādas diskusijas par attiecībām starp nacionālām identitātēm un ekonomiskajiem procesiem norisinājās neatkarīgajā Lietuvas valstī. Pamatojoties uz Andreasu Pikelu, “Ekonomiskais nacionālisms var būs izskaidrojams kā specifiskā ideoloģija un politiskā doktrīna [...] konkrētā izpētes jautājumā [...], jo tā reaģē uz problēmām, kas atrodas konkrētā vēsturiskā, politiskā, kultūras un sociālā kontekstā.” (Pickel, 2005, 2, 4). Pētījumā ir izceltas ekonomiskajam nacionālismam raksturīgās vispārīgās iezīmes šādās izpausmēs: 1) valdības protekcionistiskā ekonomiskā politika un varasiestāžu diskriminējošā politika pret etniskajām minoritātēm, 2) etnisko nesaskaņu izplatīšana medijos, veidojot negatīvu un naidīgu viedokli par etniskajām minoritātēm, piemēram, apsūdzot krievus rusifikācijā un nosaucot viņus par iebrucējiem; apsūdzot ebrejus uzņēmumu zagšanā un nosaucot viņus par lietuviešu ekspluatētājiem; apsūdzot poļus polonizācijā un pretlietuviskā attieksmē utt.; 3) politisko un sociālo organizāciju vai kustību darbībās, kas vērstas pret etniskajām minoritātēm, pieprasot ierobežot to uzņēmējdarbību, boikotēt to preces un pakalpojumus; 4) publiskos mītiņos un demonstrācijās, kas rosina nacionālistisku noskaņojumu, piemēram, lietuviešu nacionālistiskā biznesa ierastais sapulču sauklis “Lietuvu – lietuviešiem”, “padarīt uzņēmējdarbību atkal lietuvisku”, “Lietuvai kļūt lietuviskai”, un 5) etnisku konfliktu vai vardarbības aktu provocēšana attiecībā uz minoritātēm, tostarp īpašuma bojāšana, ļaunprātīga dedzināšana un fiziska vardarbība. Pētījuma avotus un literatūru var iedalīt divās grupās: pirmajā ietilpst publicistiski raksti tā laika presē, piemēram, *Verslas* (Uzņēmējdarbība), *Amatininkas* (Amatnieks), *Tautos žodis* (Tautas vārds), *Tėvynės sargas* (Dzimtenes sargs) u.c, apspriežot attiecībā uz etniskajām minoritātēm saistītos ikdienas dzīves jautājumus. Otrajā grupā ietilpst tādu autoru kā Liudas Truska, Egidijus Vareika, Ģedimina Vaskela, Vladas Sirutavičius, Darius Staliūnas un citu autoru zinātniskie raksti un pētījumi, kas analizē etnisko minoritāšu politiku, lietuviešu un etnisko minoritāšu attiecības starpkaru periodā.

Višķu muižas parks (1920–1990)

Pētījums aptver Višķu parka attīstību Latvijas dienvidaustrumos pēc 20. gadsimta 20. gadu agrārās reformas. Analizēti centrālās un reģionālās preses materiāli, arhīvu dokumenti (Latvijas, Latvijas Nacionālā arhīva struktūrvienības Valsts vēstures arhīva VNA LVVA 1679, 6828 un Latvijas Nacionālā arhīva struktūrvienības Daugavpils Valsts Zonālā Arhīva DVZA 859 fondu lietas) un Višķu iedzīvotāju atmiņu stāsti no Daugavpils Universitātes Mutvārdu vēstures centra (DU MVC) arhīva. Parka funkcijām – estētiskajai, utilitārajai un rekreācijas – bijusi nozīmīga loma vietējās ainavas veidošanā. Agrārā reforma sekmēja sabiedrības uzmanības pievēršanu dabas pieminekļu aizsardzībai, bet parka nodošana lauksaimniecības skolas pārziņā palīdzēja saglabāt tā ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību. Pētījumā atklāta attieksmes maiņa pret bijušajiem muižas īpašumiem, īpaši Višķu parku. Izpētot dendroloģisko sastāvu un ainaviskos elementus, tiek parādītas parka transformācijas dažādos vēsturiskajos periodos. Sākotnēji parks bija muižnieku privātīpašums, bet vēlāk tas kļuva par kultūrvēsturiskās vides sastāvdaļu un pieejams visiem. 19. gadsimtā veidotais parks laika gaitā piedzīvoja pārmaiņas – no muižas īpašuma līdz publiskai teritorijai. Parka uzturēšanā un attīstībā nozīmīga bija lauksaimniecības institūcijas loma. Arhīvu materiāli un preses izdevumi atklāj parka attīstību dažādās sociāli politiskajās formācijās un sabiedrības attieksmes maiņu pret kultūras mantojumu. Publikācijas reģionālajā presē, dokumenti un teicēju stāsti papildina vēstures izpēti, izgaismojot parkā notikušos pasākumus un tā ainavas izmaiņas. Parka rekonstrukcijas ietvēra dendroloģisko stādījumu papildinājumus un arhitektūras elementus, saglabājot tā kultūrvēsturisko vērtību arī līdz mūsdienām.

Višķu Manor Park (1920–1990)

The study covers the development of Višķi Park in southeastern Latvia after the agrarian reform of the 1920s. It analyzes materials from central and regional press, archive documents (Structural units of the National Archives of Latvia State Historical Archives of Latvia VNA LVVA 1679, 6828, and Structural units of the National Archives of Latvia Daugavpils State Zonal Archives DVZA 859 fonds), and recollections of Višķi residents from the DU MVC archive. The park's functions – esthetic, utilitarian, and recreational– played a significant role in shaping the local landscape. The agrarian reform encouraged public attention to the protection of natural monuments, while the transfer of the park's management to an agricultural school helped preserve its landscape and cultural heritage. The study reveals a shift in attitudes toward former manor properties, particularly Višķi Park. Analyzing the dendrological composition and landscape elements highlights the park's transformations during various historical periods. Originally, the park was the private property of noblemen, but later it became part of the cultural environment and open to everyone. Established in the 19th century, the park underwent changes over time, transforming from a manor property into a public area. The agricultural institution played a crucial role in its maintenance and development. Archive materials and press publications reveal the park's development under different social and political conditions and changes in societal attitudes toward cultural heritage. Regional press publications, documents, and residents' testimonies enrich the historical research, shedding light on events held in the park and changes in its landscape. Park reconstructions included additional dendrological plantings and architectural elements, preserving its cultural and historical value to the present day.

The Role of Cultural Heritage for Local Communities: In Searching for Meanings

The Council of Europe's 2018 “Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society” (Faro Convention) is the latest guideline for the heritage field, declaring everyone's right to heritage, while at the same time emphasising the role of communities. One of the Convention's concepts – heritage communities – has created a construct or image of an inseparable relationship between communities and heritage. At the same time, the Convention itself has provided guidance on how to ensure the role of communities in state heritage policy and system. Alongside the images or visions that emerge from heritage conceptual and normative documents, various scientific theories also speak of the fundamental importance of heritage, memory, realms of memory for the construction and existence of communities. Such statements create a preconceived notion that heritage is necessarily important for communities. This leads to claims against heritage conservation system for not being open enough to communities, calls for more expert 'power' to be given to non-professionals, etc. The presentation raises the question of the importance of heritage for communities, with the answer based on research “from below”. Using the case of local (villages, towns) communities in Lithuania and several methods/approaches, it asks whether such communities see and use heritage in their daily lives, to what extent it is common, and for what purposes it is used. In summary, the aim is to reveal the (real) role of heritage for local communities and its meaning and functions in such communities. The study is not focused solely on heritage conservation issues. In this case, heritage is seen as part of the discourse of history or memory and allows us to talk about the historical and cultural self-understanding of local communities and, to some extent, their memory. On the other hand, it allows us to broaden our understanding of the functions and meanings of heritage in general and in specific social groups, and to verify theories about the importance of heritage.

The presentation was prepared within the framework of the project "Enhancing Lithuanian Society through Heritage Communities: Challenges and Opportunities" funded by the Research Council of Lithuania (No. S-VIS-23-13).

Kultūras mantojuma loma vietējās kopienās: nozīmju meklējumos

Eiropas Padomes 2018. gada “Vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai” (Faro konvencija) ir jaunākā pamatnostādne mantojuma jomā, kas deklarē ikviena cilvēka tiesības uz mantojumu, vienlaikus uzsverot arī kopienu lomu. Viens no konvencijas jēdzieniem – mantojuma kopienas – ir radījis nedalāmu kopienu un mantojuma attiecību konstrukciju vai tēlu. Vienlaikus pati konvencija ir sniegusi norādījumus par to, kā nodrošināt kopienu lomu valsts mantojuma politikā un sistēmā. Līdzās tēliem vai vīzijām, kas izriet no konceptuāliem un normatīviem dokumentiem par mantojumu, dažādas zinātniskās teorijas runā arī par mantojuma, atmiņas, atmiņas nozares fundamentālo nozīmi kopienu veidošanā un pastāvēšanā. Šādi apgalvojumi rada iepriekš izdomātu priekšstatu, ka mantojums obligāti ir svarīgs kopienām. Tas noved pie pārmetumiem sakarā to, ka mantojuma saglabāšanas sistēma nav pietiekami atvērta kopienām, un aicina piešķirt vairāk ekspertu “varas” neprofesionāļiem utt. Šajā prezentācijā tiek uzdots jautājums par kultūras mantojuma nozīmi kopienās, un atbilde ir balstīta uz pētījumiem “no apakšas”. Izmantojot vietējo (ciemu, pilsētu) kopienu piemērus Lietuvā un vairākas metodes/pieejas, tā jautā, vai šādas kopienas savā ikdienā redz un izmanto mantojumu, cik lielā mērā tas ir izplatīts un kādiem mērķiem to izmanto. Rezumējot mērķis ir atklāt mantojuma (reālo) lomu vietējām kopienām un tā nozīmi un funkcijas šādās kopienās. Pētījums nav vērsts tikai uz mantojuma saglabāšanas jautājumiem. Šajā gadījumā mantojums tiek uztverts kā vēstures vai atmiņas diskursa sastāvdaļa un ļauj mums runāt par vietējo kopienu un zināmā mērā arī to atmiņas vēsturisko un kultūras pašizpratni. No otras puses, tas ļauj mums paplašināt izpratni par mantojuma funkcijām un nozīmēm kopumā un konkrētās sociālajās grupās, kā arī pārbaudīt teorijas par mantojuma nozīmi.

Referāts sagatavots Lietuvas Zinātnes padomes finansētā projekta “Lietuvas sabiedrības stiprināšana ar mantojuma kopienu palīdzību: izaicinājumi un iespējas” (projekta Nr. S-VIS-23-13) ietvaros.

Vecticībnieki – Latvijas armijas kareivji (1918–1940)

Latvijas vecticībnieki ir dienējuši Latvijas armijas rindās kopš tās dzimšanas un veidošanās cīņās par Latvijas neatkarību. Brīvprātīgā Baltās kustības dalībnieka pulkveža Anatolija Līvena strēlnieku pulka ietvaros cīnījās daudzi Kurzemes un Latgales vecticībnieki, tostarp slavenais politiķis Melētijs Kallistratovs. Pēc Neatkarības kara Latvijas armija sāka pāriet uz miera stāvokli. Armijas sastāvs tika veidots, pamatojoties uz universālo militāro dienestu, kuram tika pakļauti visi Latvijas pilsoņi. Cara Krievijā visiem vīriešiem bija obligāti jākalpo armijā, bet patiesībā, saskaņā ar daudzajiem spēkā esošajiem ieguvumiem, tikai vecākie dēli no ģimenes parasti kalpoja, turklāt bija iespējams oficiāli atpirkties, “iegādāties” citu personu, nevis sevi, kas piekrīt kalpot armijā, un vecticībnieku ģimenes to aktīvi izmantoja. Latvijas armijā šādu labumu nebija, armijā dienēja gandrīz katrs jaunais vecticībnieks. Viņi godīgi kalpoja, apguva latviešu valodu, saņēma komandieru stimulus labam militārajam dienestam. Vecticībnieku vidū kalpošana armijā tika augstu novērtēta. Armija bija sava veida sociālais lifts jauniešiem, jo labākie saņēma vēstules pašvaldībām ar ieteikumu pievērst uzmanību bijušā karavīra spējām. Tiesa, bija ierobežojumi iestāšanās karaskolās, virsnieka amata iegūšanai.

Old Believers – Soldiers of the Latvian Army (1918–1940)

The Old Believers of Latvia have served in the ranks of the Latvian Army since its birth and formation in the battles for the independence of Latvia in 1918. As part of the volunteer rifle detachment of His Serene Highness Prince Anatoly Pavlovich Lieven – a member of the White movement, a colonel – many Old Believers of Courland and Latgale fought, including the famous politician Melety Kallistratov. Immediately after the War of Independence, the Latvian army began to switch to a state of peace. The Army personnel was formed on the basis of universal military service, to which all citizens of Latvia were subjected. In Tsarist Russia, it was mandatory for all men to serve in the army, but in fact, according to the many benefits in force, only the eldest sons from the family usually served, in addition, it was possible to officially redeem, “buy” a person other than himself, who agrees to serve in the army. And Old Believer families actively used it. There were no such benefits in the Latvian army, almost every young Old Believer served in the army. And they served honestly, learned Latvian, received incentives from commanders for good military service. Among the Old Believers, service in the army was highly valued. The army was a kind of social elevator for young people, because the best received letters to local governments with a recommendation to pay attention to the abilities of a former soldier. True, there were restrictions on entry into war schools, obtaining the position of an officer.

Latgaliešu politiskā polarizācija un 2. Saeimas priekšvēlēšanu kampanja (1925)

Latgale bija vienīgais novads Latvijā, kur bija savas reģionālās partijas, kuras vienoja Latgales interešu aizstāvība un kuras sacentās par latgaliešu elektorātu. Būtisks faktors latgaliešu politiskajā polarizācijā bija Latvijas katoļu Baznīcas centieni panākt savu pārstāvju ievēlēšanu parlamentā. Latvijas katoļu Baznīcas kontrolētās partijas (Latgales Kristīgo zemnieku savienība) līderis Francis Trasuns, nonākot konfliktā ar baznīcas vadību, tika atstādināts no priesteru pienākumu veikšanas (2. Saeimas vēlēšanu priekšvakarā viņš tika arī izslēgts no katoļu Baznīcas). F. Trasuns nodibināja jaunu politisko partiju – Latgales Demokrātu partiju. Vēl 2. Saeimas vēlēšanās par vēlētajiem balsīm Latgalē sacentās Latgales Darba partija un Latgales Zemnieku partija. Referātā, balstoties uz latgaliešu politisko partiju preses materiāliem, analizēta 2. Saeimas priekšvēlēšanu kampanja, peripetijas un vēlēšanu rezultāti.

Political Polarization of Latgalian and the Pre-election Campaign of the 2nd Saeima (1925)

Latgale was the only region in Latvia with its own regional parties, united by the protection of Latgale interests and competing for the Latgalian electorate. A significant factor in the political polarization of Latgalians was the efforts of the Latvian Catholic Church to have its representatives elected to parliament. Francis Trasuns, the leader of the party controlled by the Latvian Catholic Church (Latgale Christian Farmers' Union), came into conflict with the church leadership and was suspended from performing his priestly duties (on the eve of the 2nd Saeima elections, he was also expelled from the Catholic Church). F. Trasuns founded a new political party – the Latgale Democratic Party. In the 2nd Saeima elections, the Latgale Labor Party and the Latgale Farmers' Party competed for votes in Latgale. The report, based on press materials of Latgalian political parties, examines the 2nd Saeima pre-election campaign, vicissitudes, and the election results.

Dr. paed. Arturs Medveckis
RTU Liepāja

Vēsturnieka un pedagoga Pētera Stepīņa (1914–1999) darbības liecības Liepājas muzeja krājumā

Vēsturnieks un pedagogs Pēteris Stepīņš (1914–1999) specializējies arheoloģijā. Iegūta izglītība Latvijas Universitātē (1932–1941), par ko piešķirts maģistra grāds Latvijas vācu okupācijas režīma laikā, kas turpmākajā padomju laika dzīvē radīja sarežģījumus profesionālajā darbībā un personīgajā dzīvē. Tam par iemeslu tika minēts iesaukums vācu leģionā un tam sekojošais izsūtījums Sibīrijā. Pēc atgriešanās no izsūtījuma P. Stepīņa dzīve ritēja Liepājā. Kopš 1948. gada P. Stepīņš strādāja par vēstures skolotāju Liepājas Pedagoģiskajā skolā un citās izglītības iestādēs, apvienojot darbu Liepājas muzejā. Pētījumā izmantoti Liepājas muzeja krājuma dokumenti par P. Stepīņa vadīto arheoloģisko izpēti Kurzemē, kā arī P. Stepīņa ģimenes arhīva materiāli, kas nodoti raksta autora izpētei.

Dr. paed., Arturs Medveckis
RTU Liepāja

Testimonies of Activities of the Historian and Educator Pēteris Stepīņš (1914–1999) in Liepāja Museum Collection

Historian and educator Pēteris Stepīņš (1914–1999) specialized in archaeology. Education received at the University of Latvia (1932–1941), for which he was awarded a master's degree during the German occupation regime of Latvia, which in the subsequent Soviet period caused complications in professional activities and personal life. The reason for this was cited as being conscription into the German legion and subsequent deportation to Siberia. After returning from deportation, P. Stepīņš's life took place in Liepāja. Since 1948, P. Stepīņš worked as a history teacher at the Liepāja Pedagogical School and other educational institutions, combining work at the Liepāja Museum. The study uses documents from the Liepāja Museum collection on archaeological research led by P. Stepīņš in Kurzeme, as well as materials from the P. Stepīņš family archive, which were transferred to the author of the article for research.

Making of a Tradition: 12th of April 1969 Communist Subbotnik in the Latvian SSR and new issues of contemporary sources

From 1969, the subbotnik was revamped in preparation for Lenin's 100th birthday, and tended to become a festive event in its own, with a fixed date, anticipation, decorations and entertainment. The aim seemed to be to make the occasion either solemn, convivial or joyful. In the preparation of my fieldwork, I had assumed that the oral archives would give me a glimpse of these dimensions – atmosphere and socialisation – which are difficult to detect in the more official sources. In practice, it appears that systematic testimonies are not enough to gather this level of detail without a well-honed strategy, specific targeting and the possible use of photographs to recall the subject's memories. Nevertheless, I also had the opportunity to discover another approach with these archives, of a more linguistic turn: the interviews show that the term 'talka' has a very positive connotation, referring to an earlier tradition of rural sociability and solidarity. However, it is this term that is used in the republic to designate the subbotnik, an inaccurate translation, especially as it requires qualifiers such as 'sestdienas' or 'komunistu' to be precisely understood, and the subjects do not recognise the identity between the two concepts. My hypothesis is that the Latvian communists deliberately took advantage of the positive aura associated with the local tradition, in order to improve the image of the subbotnik. So it's a process of translation that takes place and changes the meaning of the two terms simultaneously.

Tradīcijas veidošana:

1969. gada 12. aprīļa komunistiskais *subotņiks* Latvijas PSR un jaunās pieejas mūsdienu vēstures avotu pētniecībā

Sākot ar 1969. gadu, gatavojoties Ļeņina 100. dzimšanas dienai, komunistiskā sestdienas talka (*subotņiks*) tika pārveidota ar tendenci kļūt par svētku pasākumu ar noteiktu datumu, gaidīšanu, dekorācijām un izklaidi. Šķita, ka mērķis bija padarīt notikumu svinīgu, jautru vai priecīgu. Gatavojoties lauka pētījumam, tika izteikts pieņēmums, ka mutvārdu vēstures arhīvā pieejamās liecības sniegs priekšstatu par psiholoģisko atmosfēru un socializāciju – dimensijām, kuras ir grūti atklāt oficiālās izcelsmes avotos. Prakse parādīja, ka ar pieejamām liecībām nepietiek, lai savāktu tik detalizētu informāciju. Ir nepieciešama labi izstrādāta intervēšanas stratēģija, konkrētas mērķauditorijas atlase un, iespējams, fotogrāfiju izmantošana, lai atsauktu laikabiedra atmiņā *subotņika* norisi un atmosfēru. Taču bija iespēja atklāt arī citu pieeju ar lingvistisku pavērsienu. Izpētītās intervijas liecina, ka jēdzienam “talka” ir ļoti pozitīva pieskaņa, kas attiecas uz agrāku lauku sabiedriskuma un solidaritātes tradīciju. Taču tieši šis termins (“talka”) LPSR tika lietots, lai apzīmētu *subotņiku*. Tika izmantots neprecīzs tulkojums, turklāt šķiet, ka intervējamiem bija grūtības precīzi definēt tādos apzīmējumus kā “sestdienas” vai “komunistiskā”. Var pieņemt, ka latviešu komunisti apzināti izmantoja ar vietējo talkošanas tradīciju saistīto pozitīvo auru, lai uzlabotu *subotņika* tēlu. Tātad tas ir tulkošanas process, kas notiek un vienlaikus maina abu terminu nozīmi.

What Do We Learn from Official German Statistics about the German Occupation of Estonia during World War II?

Like concerning other occupied territories the Germans published regularly statistics about occupied Estonia for internal use (“Dienstgebrauch”). The data itself is of a high-level quality, sometimes even exceeding the data quality of the interwar statistics and definitely more reliable than Soviet statistics from the Stalin period. Nevertheless, due to wartime censorship there were many blank spots for example transport or industry. The detailed statistics were used for a more efficient exploitation of the country. As indicated by mortality data this exploitation led to severe austerity and an increase of the mortality level of the civilian population due to malnutrition and infectious diseases by approximately one third, a dramatic increase. As demonstrated by the data, the main target of exploitation – agriculture – faced a severe decline in output. Thus, the German policy of economic exploitation without offering enough incentives failed. The Germans could seize a large share of the cake, but the cake was much smaller than in peacetime.

Ko mēs varam iemācīties no oficiālās vācu statistikas par Igaunijas vācu okupāciju Otrā pasaules kara laikā?

Tāpat kā par citām okupētajām teritorijām, vācieši regulāri publicēja statistiku par okupēto Igauniju iekšējai lietošanai (*Dienstgebrauch*). Datiem ir augsta kvalitāte, dažkārt pat pārsniedzot starpkaru statistikas datu kvalitāti, un noteikti tie ir ticamāki par Staļina laika padomju statistiku. Tomēr kara laika cenzūras dēļ statistikā bija daudz “balto plankumu”, piemēram, attiecībā uz transportu vai rūpniecību. Detalizētā statistika tika izmantota efektīvākai okupētās valsts ekspluatācijai. Šī ekspluatācija veda pie barga trūkuma un, kā liecina mirstības dati, izraisīja civiliedzīvotāju mirstības līmeņa pieaugumu nepietiekama uztura un infekcijas slimību dēļ par aptuveni vienu trešdaļu, kas ir dramatisks pieaugums. Statistikas dati rāda, ka galvenais ekspluatācijas objekts – lauksaimniecība – saskārās ar nopietnu produkcijas ražošanas apjoma samazināšanos. Tādējādi Vācijas ekonomiskās ekspluatācijas politika, nepiedāvājot pietiekami daudz stimulu, cieta neveiksmi. Vāciešiem izdevās sagrābt lielu “gabalu kūkas”, taču pati “kūka” bija daudz mazāka nekā miera laikā.

Padomju Latvijas likumdošanas akti dabas aizsardzības jomā kā vēstures avoti

Latvijas PSR likumdošanas akti dabas aizsardzības jomā veido plašu un daudzveidīgu vēsturiskās izpētes materiālu kopumu. Sākot no daudziem desmitiem valdības un Komunistiskās partijas lēmumiem un beidzot ar sešiem pantiem 1978. gada Konstitūcijā, tie formāli noteica republikas politiku šajā jomā, taču nebūt ne obligāti atspoguļoja objektīvo realitāti. Tieši otrādi, aplūkojot tos kā vēstures avotus, šī ziņojuma uzdevums ir noteikt to rašanas cēloņus un apstākļus, kā arī noskaidrot, kāds ir to pienesums pagātnes rekonstrukcijā, proti, kādus konkrētus notikumus un procesus tie var izgaismot, tādējādi sasniedzot ziņojuma mērķi – sniegt ieskatu par šo aktu kā vēstures avotu vērtību, īpatnībām un izmantošanas iespējām. Pašsaprotami, ka Latvijas PSR likumdošanu nevar analizēt ārpus vissavienības līmeņa likumdošanas konteksta, kurai tā bija pilnībā pakļauta. Taču tikpat aplami būtu apgalvot, ka republiku likumu izstrāde bija tikai un vienīgi PSRS likumu “akla atdarināšana” – daudzos gadījumos republiku likumdošana tomēr lielākā vai mazākā mērā tika pielāgota vietējiem apstākļiem, līdz ar to ne mazāk interesants un svarīgs uzdevums ir noteikt, vai šādas iezīmes ir atrodamas arī Latvijas PSR dabas aizsardzības likumos, salīdzinot tos ar vissavienības mēroga aktiem.

Pētījumu finansē Atveseļošanas un noturības mehānisma atbalstīts projekts “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” (Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007)

Nature Conservation Legislation of Soviet Latvia as Historical Source

The legislative acts of the Latvian SSR in the field of nature conservation represent a substantial and diverse body of material for historical research. Ranging from dozens of government and Communist Party decrees to six articles in the 1978 Constitution, these acts formally established the republic's policy in this area. However, it should be noted that these documents do not necessarily reflect objective reality. Consequently, this report aims to analyse them as historical sources, examining the factors that led to their creation and assessing how they contribute to the reconstruction of the past by illuminating specific events and processes. Thus, the purpose of the report is to provide insights into their value, peculiarities, and the ways in which they can be utilised as historical evidence. It is axiomatic that the legislation of the Latvian SSR cannot be analysed in isolation from the context of all-Union-level legislation, to which it was completely subordinated. However, it would be erroneous to assume that the establishment of republican legislation was merely a “blind imitation” of USSR laws. In numerous instances, republican legislation was adapted to local conditions to a greater or lesser extent. Therefore, an equally intriguing and significant task is to determine whether such characteristics are also evident in the nature conservation laws of the Latvian SSR, by conducting a comparative analysis with all-Union acts.

The research is financed by the Recovery and Resilience Facility project “Internal and External Consolidation of the University of Latvia” (No. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007)

Baltijas Universitātes fenomens

Baltijas Universitāte bija latviešu, lietuviešu un igauņu akadēmiski izglītoto bēgļu izveidota augstākā mācību iestāde Vācijā, Lielbritānijas okupācijas zonā. Tā sākotnēji atradās Hamburgā, vēlāk – Hamburgas piepilsētā Pinnebergā un pastāvēja trīsarpus gadus (no 1946. gada janvāra līdz 1949. gada oktobrim), kad lielākā daļa baltiešu bēgļu izceļoja. Baltijas Universitāte bija unikāla, tās mērķis bija piedāvāt iespēju iegūt akadēmisku izglītību Baltijas valstu jauniešiem, bet Baltijas valstis pārstāvošiem docētājiem – iespēju nodarboties ar zinātni. Par universitātes darbības mērķiem izvirzīja studentu sagatavošanu studijām Vācijas augstskolās un intensīvas angļu valodas apmācības izceļošanas gadījumā. Profesors Fricis Gulbis, kurš bija Baltijas Universitātes pirmais prezidents, uzskatīja, ka universitātes galvenais mērķis ir baltiešu jauniešu izraušana no DP (*displaced persons* ‘pārvietotās personas’) nometnēs valdošas bezdarbības un prāta degradācijas. Universitātes oficiālā darba valoda bija vācu valoda, taču studiju dokumentus aizpildīja un izsniedza angļu valodā. Baltijas Universitātes pastāvēšanas laikā visvairāk mācībspēku un studentu bija no Latvijas. 1946. gada vasarā universitātē bija 140 mācībspēku (75 latvieši, 37 lietuvieši, 28 igauņi). 1946. gadā universitātē mācījās 996 studenti, 1947. gadā – 1025 studenti. Pēc tam, kad sakās bēgļu izceļošana no Vācijas, studentu skaits jūtami kritās un 1949. gada oktobrī Baltijas Universitāti slēdza. Kopumā tās diplomu ieguva 76 studenti: 53 latvieši, 16 lietuvieši un 7 igauņi. Baltijas Universitātes studenti turpināja studijas Vācijas, ASV, Kanādas un citu valstu augstskolās. Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā glabājas oriģināli Baltijas Universitātes dokumenti – Daugavpilī dzimušās Lilijas Spīdolas Bunes un viņas dzīvesbiedra Jāņa Gablika studenta apliecības, studiju grāmatiņas un diploms par zobārsta grāda iegūšanu 1949. gada 17. septembrī.

Pētījums veikts sakarā ar Baltijas Universitātes jubileju 2026. gadā; tajā izmantoti nepublicēti (Latvijas Nacionālā arhīva dokumenti, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja rokrakstu un dokumentu krātuves materiāli un fotogrāfijas, kā arī ASV dzīvojošās Bunes un Gabliku ģimenes privātais arhīvs) un publicēti avoti (monogrāfija, ārzemju latviešu mediķu katalogs un periodiskie izdevumi u.c.).

The Phenomenon of the Baltic University

The Baltic University created shortly after the Second World War by refugees of the three Baltic Countries. University was a higher education institution established by academically educated Latvian, Lithuanian and Estonian refugees in the British occupation zone of Germany. It was initially located in Hamburg, later in the Hamburg suburb of Pinneberg, and existed for three and a half years (from January 1946 to October 1949), when most of the Baltic refugees emigrated. The Baltic University was unique in that its aim was to offer the opportunity to obtain an academic education for young people from the Baltic States, and for lecturers representing the Baltic States – the opportunity to engage in science. Professor Fricis Gulbis, who was the first president of the Baltic University, believed that the university's main goal was to pull Baltic youth out of the inactivity and mental degradation prevailing in DP (displaced persons) camps. The university's official working language was German, but study documents were completed and issued in English. During the existence of the Baltic University, the largest number of teaching staff and students were from Latvia. In the summer of 1946, the university had 140 teaching staff (75 Latvians, 37 Lithuanians, 28 Estonians). In 1946, 996 students studied at the university, and in 1947 – 1025 students. After the exodus of refugees from Germany began, the number of students dropped significantly and in October 1949, the Baltic University was closed. In total, 76 students graduated from the Baltic University in its short existence: 53 of them were Latvian, 16 Lithuanian, and 7 Estonian. Students of the Baltic University continued their studies at universities in Germany, the USA, Canada and other countries. At the Pauls Stradins Museum of the History of Medicine stored original documents from the Baltic University – the student certificates, study books and diploma for obtaining a dental degree on September 17, 1949 of Lilija Bune, who was born in Daugavpils, and her husband Janis Gabliks.

The research was conducted in connection with the anniversary of the Baltic University in 2026; it used unpublished (documents from the National Archives of Latvia, materials and photographs from the manuscript and document repository at the Pauls Stradins Museum of the History of Medicine, as well as the private archive of the Bune-Gabliks family living in the USA) and published sources (monograph, catalogue of Latvian physicians abroad and periodicals, etc.).

Livonijas landtāgu slēptie fakti

Pagātnes notikumi nav radušies paši no sevis, tos veidojuši cilvēki, kas kā politiskie, militārie un garīgie līderi veidojuši mūsu pagātni un nākotni. Vācu ordenis Livonijā, Romas katoļu baznīca, Hanza, starptautiskās ģimenes attiecības, kas veidoja politisko vietvaru – pilsētas rāti, ar dažādām izcelsmēm, līdz ar to reliģisko pārliecību, veidoja viduslaiku sabiedrību pilsētā. Visas šīs attiecības nenoliedzami ietekmēja arī landtāgos aplūkotos jautājumus un pieņemtus vai nepieņemtus lēmumus. Landtāgi ļauj mums ieraudzīt, kā caur lokālu jautājumu tiek pieņemti lēmumi, kas ietekmē globālus jautājumus. Kā savijas sociālie, ekonomiskie, reliģiskie un politiskie notikumi ne tikai vēsturiskajā Livonijas teritorijā, bet Eiropā kopumā, un tā pamatā ir ne tikai piederība konkrētai kūrijai, bet arī individuālā cilvēka personība. Historiogrāfijā publicēto landtāgu recesi ir aplūkoti dažādos līmeņos, bet bieži pietrūkst cilvēcisks faktors. Kāda līdz šim nepublicēta ordeņbrāļu vēstule Prūsijas Ordeņmestram paver citas, jaunas šķautnes konkrētā landtāga izpētē. Apvienojot informāciju, kas atrodama gan publicētajos avotos, gan nepublicētajā vēstulē, iespējams uzdot citus, līdz šim neapzinātus zinātniskus jautājumus. Tas ļauj paraudzīties uz landtāgu kā publisku notikumu, kam ir konkrēts mērķis. Tāpat tā piešķir konkrētu personību individuālo raksturojumu, kas saistīta ar 1456. gada janvāra landtāgos apspriestajām problēmām par finansējuma piešķiršanu Vācu ordenim Prūsijā. Referātā mēģināts rast atbildes uz vairākiem jautājumiem, tai skaitā – ar kādu mērķi autors radījis šo vēstuli? Kādu sociālu / politisku funkciju pildīja vēstule? Kādas un vai kādas nianšes vēstule atklāj par 1456. gada janvāra landtāgu norisi?

Referāts ir plašāka pētījuma “Varas un tiesību prakse Valmierā 14.–16. gs. Publicēto un nepublicēto oriģināldokumentu izpēte un revīzija” viens piemērs.

The Hidden Facts of the Livonian Landtags

The past events did not happen by themselves, they were shaped by the people who, as political, military, and spiritual leaders, shaped our past and future. The German Order in Livonia, the Roman Catholic Church, the Hansa, and the international family relations that formed the political seat of power – the town hall – with their different origins and thus religious beliefs, shaped medieval society in the city. All these relationships undoubtedly influenced the issues discussed and the decisions taken or not taken at the Landtags. Landtags allow us to see how, through a local issue, decisions are taken that affect global affairs. How social, economic, religious, and political events intertwine, not only in the historical territory of Livonia but in Europe as a whole, based not only on belonging to a particular curia but also on the individuals. The documents of the Landtags published in historiography have been dealt with on various levels, but the human factor is often missing. A hitherto unpublished letter from the Order brothers to the Prussian Ordensmeister opens up completely different, new facets in a study of a particular Landtag. By combining information from both published sources and the unpublished letter, it is possible to put unasked scholarly questions. This allows us to look at the Landtag as a public event with a specific purpose. It also gives an individual characterization of certain personalities connected with the problems discussed at the Landtags of January 1456 concerning the funding of the Teutonic Order in Prussia. In this paper, the author will attempt to answer several questions, including: for what purpose did the author create this letter? What social/political function did the letter fulfill? What, if any, details does the letter reveal about the conduct of the January 1456 Landtags?

The paper is part of a larger study with the title “Power and Legal Practice in Valmiera, 14th-16th centuries: Research and audit of published and unpublished original documents”.

Dr. hist. Inese Runce
Daugavpils Universitāte

Kardināla Julijana Vaivoda dienasgrāmata: laikmeta avots un individuālā liecība

Mūsdienās katoļu kardināla Julijana Vaivoda (1895–1990) dzīve un priesterā/bīskapa kalpošana padomju okupācijas apstākļos varētu izskatīties pēc stabilas un veiksmīgas karjeras institucionālajā Baznīcā. Kardināla dienasgrāmata, kas tika publicēta 2010. gadā, liecina par cilvēka, priesterā un Romas Katoļu Baznīcas Latvijā vadītāja smagiem cilvēciskiem pārbaudījumiem un izaicinājumiem. Šī teksta svarīgākā iezīme ir krāšņi epitēti un zemteksti, kuri ir nojaušami, izteikta “Ēzopa valoda” lietošana tekstā, sarkasms, ironija un pašcenzūra, kas precīzi liecina par tā laika valdošo reliģisko situāciju Latvijā padomju okupācijas apstākļos – ticīga cilvēka un priesterā ikdienas dzīvi. Referātā tiks sniegts ieskats Julijana Vaivoda dienasgrāmatās atrodamajās liecībās par katoļu garīdznieka padomju dzīves realitāti 20. gs. 60.–80. gados, kā arī konteksta analīze.

Dr. hist. Inese Runce
Daugavpils University

**Diary of the cardinal Julijans Vaivods:
The historical source of the Soviet era and individual testimony**

Today, the life and ministry of the priest/bishop of the Catholic Cardinal Julijans Vaivods (1895–1990) under the Soviet occupation might look like a stable and successful career in the institutional Church. The cardinal's diary, which was published in 2010, testifies about the hardships and challenges of a man, a priest, and the leader of the Roman Catholic Church in Latvia under Soviet occupation. The most important features of this text are rich epithets and subtexts, the pronounced use of “Aesop's language” in the text, sarcasm, irony, and self-censorship, which accurately indicate the prevailing religious situation in Latvia during the Soviet occupation and the daily life. The presentation will provide insight into the evidence found in Julijans Vaivods' diary about the reality of Soviet life in the 60s–80s of the 20th century.

Skolu lietas Daugavpilī (1939–1949)

1939./1940. mācību gadā Daugavpils bērni mācījās latviešu, ebreju, krievu, baltkrievu un poļu skolās. Padomju okupācijas pirmajā gadā (1940) sākās ievērojamas pārmaiņas izglītības sistēmā: līdzšinējā skolu dalījuma latviešu un mazākumtautību vietā oficiāli tika ieviesta triāde – latviešu, krievu un citu tautību skolas. Krievu valodai tika piešķirta īpaša vieta mācību priekšmetu vidū. Nacistiskās varas izraisītajā holokaustā gāja bojā liela daļa vietējo ebreju, pilsētā tika likvidētas ebreju skolas. Pēc Otrā pasaules kara beigām saskaņā ar padomju industrializācijas plānu pilsētu piepildīja krievvalodīgie migranti, kuru skaits vairākkārt pārsniedza vietējo iedzīvotāju skaitu. Jau 1949. gadā Daugavpilī bija palikušas tikai krievu un latviešu skolas. Turpmāk, strauji pieaugot krievu skolu skaitam, pilsētā saglabājās pusotra latviešu skola (ap 10% no pilsētas skolu kopējā skaita). Daugavpils piemērs apliecina, ka vien desmit gadu laikā nacistu un komunistiskā totalitārā režīma ietekmē no publiskā diskursa pazuda gadsimtu gaitā veidojusies pilsētas etniskā un kultūras daudzveidība.

Pētījums tiek izstrādāts Valsts pētījumu programmas projekta “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003) ietvaros.

Daugavpils Schools (1939–1949)

In the 1939/1940 school year, Daugavpils children attended Latvian, Jewish, Russian, Belarusian and Polish schools. During the first year of the Soviet occupation (1940), the education system was significantly changed: instead of the previous division of schools into Latvian and minority schools, a triad was officially introduced – Latvian, Russian and other nationalities schools. The Russian language was given an exclusive role among the subjects. During the Holocaust, caused by the Nazi regime, a large number of local Jews were perished, and Jewish schools in the city were closed. After the end of the Second World war, in accordance with the Soviet industrialization plan, the city was filled with Russian-speaking migrants, the number of whom several times exceeded the number of the local population. Already in 1949, only Russian and Latvian schools remained in Daugavpils. Later, as the number of Russian schools grew rapidly, only one and a half Latvian school remained in the city (about 10% of the total number of schools). The example of Daugavpils allows us to see how, under the influence of the Nazi and communist totalitarian regimes, the ethnic and cultural diversity that had developed over centuries was “erased” and disappeared from public discourse.

The study is conducted within the State Research Program project “Navigating the Latvian History of the 20th – 21st Century: Social Morphogenesis, Legacy and Challenges” (VPP-IZM-Vesture-2023/1-0003).

Interests of the United States and the Soviet Union in Morocco during the Cold War

Our paper concerns the Kingdom of Morocco and how the United States and the Soviet Union fought for influence there during the Cold War. America was in a passive role towards Maghreb until World War II. However, the war shed light on the geostrategic and economic importance of Morocco after which America reconsidered its interests and radically changed foreign policy course. In the same period, the Soviet Union became active and entered the arena with its plans towards Morocco. We present the reasons for the increasing American interests after the independence of Morocco with analyzing and using official decisions and correspondences of US presidents; America tried to balance Soviet influence in the region. On the other hand, the role of the communist parties increased, the Soviet foreign policy maximized, they sought to deepen trade relations too. Though the United States was in a much more privileged position than the Soviet Union since Morocco had chosen a largely proAmerican course during the Cold War. We partly talk about the Western Sahara Conflict because that was a very clear sign of confrontation between the United States and the Soviet Union. Our research based on UN resolutions and the official declarations such as international court advisories and peacemaker missions' briefs show us how much complicated, multilaterally involved was the conflict; Main actors may not have directly opposed each other but they chose allies, both sides tried to extend their interests in the economic and military fields. Morocco was a strategic point for them to operate in the Middle East and connected to the region's vast resources. Meanwhile, Morocco got benefits (financial, political, social support) with the positioning of the parties.

ASV un PSRS intereses Marokā Aukstā kara laikā

Rakstā analizēta Marokas Karalistes vēsture un tas, kā ASV un Padomju Savienība cīnījās par ietekmi Aukstā kara laikā. Amerika bija pasīvās attiecībās ar Magribu līdz Otrajam pasaules karam. Tomēr karš atklāja Marokas ģeostratēģisko un ekonomisko nozīmi, pēc kura ASV pārskatīja savas intereses un radikāli mainīja ārpolitisko kursu. Tajā pašā laikā arī Padomju Savienība aktivizējās un veidoja savus plānus attiecībā uz Maroku. Pētījumā stāstīts par Amerikas interešu pieauguma iemesliem laikā pēc Marokas neatkarības atgūšanas, analizējot un izmantojot ASV prezidentu oficiālos lēmumus un saraksti. Amerika mēģināja līdzsvarot padomju ietekmi reģionā. No otras puses, pieauga komunistisko partiju loma, palielinājās padomju ārpolitikas ietekme, PSRS centās padziļināt arī tirdzniecības attiecības ar Maroku. ASV atradās daudz privilēģētākā stāvoklī nekā Padomju Savienība, jo Maroka Aukstā kara laikā bija izvēlējusies lielākoties proamerikānisku kursu. Daļēji tiks analizēts Rietumsahāras konflikts, jo tā bija ļoti skaidra konfrontācijas pazīme starp ASV un Padomju Savienību. Pētījumi, kas balstīti uz ANO rezolūcijām un oficiālajām deklarācijām, piemēram, starptautisko tiesu ieteikumiem un miera uzturētāju misiju ziņojumiem, parāda, cik sarežģīts bija šis konflikts. Galvenie konflikta dalībnieki izvēlējās sabiedrotos, un abas puses centās paplašināt savas intereses ekonomiskajā un militārajā jomā. Maroka bija stratēģisks punkts darbībai Tuvajos Austrumos, kas izskaidrojams ar reģiona milzīgajiem resursiem. Tikmēr Maroka ieguva priekšrocības (finansiālo, politisko, sociālo atbalstu) no abu pušu pozicionēšanās.

**Daugavpils 700. jubilejas svinības 1975. gadā:
sabiedriskā, akadēmiskā un ideoloģiskā dimensija**

Daugavpils 700. jubilejas svinības bija pirmie pilsētas svētki, jo agrāk tādi pasākumi nenotika. 70. gados arī citās Latvijas pilsētās notika jubileju svinības. Tas izraisīja rezonansi sabiedrībā, zinātnieki uzsāka diskusijas par pilsētu vēsturi – jaunu akadēmisku tēmu. Daugavpilij jubilejas sakarā tika dāvināti jauni 3 Rīgas tramvaji, elektroniskais pulkstenis virs viesnīcas, ar rūpnīcu atbalstu ierīkotas dekoratīvas zīmes uz pilsētas robežām, tostarp vides objekts “Kaija”, rekonstruēts stadions “Celtnieks”. Tika izdots Daugavpils ceļvedis (I. Steprāne, R. Treijs), V. Azāna, G. Barkovskas, G. Gukova grāmata par Daugavpili (krievu valodā). Pilsētas jubilejai rakstus ir veltījuši latviešu autori emigrācijā (V. Hāzners, S. Kučinskis). Grīvā uzstādīts pieminēklis “Daugavpils aizstāvjiem no baltgvardiem un interventiem 1919. gadā”. Tajā pašā laikā tika norādīts, ka svētki veltīti padomju varas 35. gadadienai Latvijā un PSRS saimniecības 9. piecgades (1971–1975) noslēdzošajam gadam.

Dr. hist. Henrihs Soms
Daugavpils University

Daugavpils 700th Anniversary Celebrations in 1975: Social, academic and ideological dimensions

The celebration of the 700th anniversary of Daugavpils was the first city celebration, as such events had not been held before. In the 1970s, jubilee celebrations were also held in other Latvian cities. This caused a resonance in society, scientists began discussions about the history of cities – a new academic topic. On the occasion of the anniversary, Daugavpils was presented with 3 new Riga trams, an electronic clock above the hotel, decorative signs were installed on the city borders with the support of factories, including the environmental object “Kaija”, the stadium “Celtnieks” was reconstructed. A guide to Daugavpils was published (I. Steprane, R. Treijs), a book about Daugavpils by V. Azans, G. Barkovska, G. Gukovs (in Russian). Articles have been dedicated to the anniversary of the city by Latvian authors in exile (V. Hazners, S. Kucinskis). A monument “To the defenders of Daugavpils from the White Guards and interventionists in 1919” was erected in Grīva. At the same time, it was noted that the holiday was dedicated to the 35th anniversary of Soviet power in Latvia and the final year of the 9th five-year plan of the USSR economy (1971–1975).

1944. gadā no Aušvicas uz Rīgu deportētās Ungārijas ebrejietes. Daži stāsti

Prezentācijā tiks stāstīts par uzsākto pētījumu par Ungārijas ebreju sievietēm, kuras 1944. gadā tika deportētas no Aušvicas uz Rīgu. Analīzes pamatā ir arhīvu materiāli, tostarp dokumenti no Štuthofas memoriāla, izdzīvojušo liecības un citi avoti angļu, ungāru un vācu valodā. Šajā posmā pētījums koncentrējas uz 5 atsevišķiem gadījumiem, sniedzot sākotnējo ieskatu par personisko pieredzi, adaptāciju un izdzīvošanas stratēģijām nacistu režīma apstākļos. Īpaša uzmanība tiek pievērsta deportēto personu ģeogrāfiskajai izcelsmei, kas sniedzas ārpus tagadējās Ungārijas robežām, ietverot mūsdienu Ukrainas un Slovākijas reģionus, ilustrējot vēsturiskās teritoriālo robežu izmaiņas. Šis aspekts apšaubā ierasto izpratni par šo grupu kā Ungārijas ebreju grupu un izceļ deportāciju plašāku ģeogrāfisko un vēsturisko kontekstu. Šī tēma līdz šim nav padziļināti pētīta, un Latvijas vēsturnieku darbos tai ir pievērsta tikai netieša uzmanība. Precīzs uz Rīgu deportēto sieviešu skaits palika neskaidrs, un parasti tiek pieņemts, ka to skaits bija 3000 – 5000 cilvēku. Pētnieciskajā literatūrā uzskatīts, ka lielākā daļa no šīm sievietēm gāja bojā. Šis pētījums sniedz jaunas atziņas, kartējot viņu pārvietošanos, dokumentējot individuālās trajektorijas un sniedzot liecības, kas precīzē līdz šim nezināmus šī vēsturiskā notikuma aspektus. Prezentācijā tiks izklāstīta pētījuma metodoloģija, avoti, kas izmantoti pētījumā, vienlaikus uzsverot, ka iegūtie rezultāti ir pētījuma sākums.

Hungarian Jewish Women Deported from Auschwitz to Riga in 1944. Several stories

The presentation will offer a preliminary overview of ongoing research into the fates of Hungarian Jewish women deported from Auschwitz to Riga in 1944. The analysis is based on archival materials, including documents from the Stutthof Memorial, survivor testimonies, and other sources in English, Hebrew, Hungarian, and German. At this stage, the research focuses on 5 individual cases, providing initial insights into personal experiences, adaptation, and survival strategies under Nazi persecution. Particular attention is given to the geographic origins of the deportees, which extend beyond the borders of present-day Hungary to include regions of modern Ukraine and Slovakia, illustrating the historical shifts in territorial boundaries. This aspect challenges the conventional understanding of the group as exclusively Hungarian and highlights the broader geographic and historical context of the deportations. The subject has not been previously studied in depth and has only been indirectly addressed in the works of Latvian historians. The exact number of women transported to Riga remained unclear, with estimates ranging from 3,000 to 5,000 individuals. It was generally believed that most of these women perished. This research contributes new insights by mapping their movements, documenting individual trajectories, and providing evidence that clarifies previously unknown aspects of this historical episode. The presentation will outline the research methodology, approaches to source analysis, and preliminary observations, while emphasizing the exploratory nature of the findings at this early stage.

Grīvas virsmežniecības vēsture (1924–1940): avoti, notikumi un cilvēki

1921. gadā Latvijā tika ieviesta trīspakāpju valsts mežu pārvalde (virsmežniecība – mežniecība – mežsargs). 1924. gadā tika izveidota Grīvas virsmežniecība. Ar Grīvas virsmežziņa Kriša Buša (1892–1983) iniciatīvu tika dibināta Pirmā Valsts mežu darbinieku pašpalīdzības biedrība, aktualizējot būtiskus meža darbinieku sociālos jautājumus. Biedrībā tika apvienoti Daugavpils un Grīvas virsmežniecību darbinieki. No Bušu dzimtas nākuši mežsaimniecību un meža zinātnes darbinieki vairākās paaudzēs. K. Buša vadībā realizētas iniciatīvas sabiedriskajās aktivitātēs un inovācijas mežu apsaimniekošanā, kas veicināja Latvijas valsts mežu apsaimniekošanas attīstību. Grīvas virsmežniecība apsaimniekoja plašu kokaudzētavu, kas apgādāja gan Grīvu, gan Daugavpili ar koku un dekoratīvo krūmu stādiem. Izmantojot Latvijas Valsts vēstures arhīva un mutvārdu vēstures avotus, kā arī starpkaru laika preses izdevumus, referātā aplūkoti Grīvas virsmežniecības vadošie darbinieki, tās darbības būtiskākie aspekti Latvijas valsts mežsaimniecības attīstības kontekstā.

History of the Grīva Higher Chief Forestry (1924–1940): sources, events and people

In 1921, a three-level state forest management system was introduced in Latvia (higher chief forestry – chief forestry – forest ranger). In 1924, the Grīva Higher Chief Forestry was established. On the initiative of the Grīva higher chief forester, Krišs Bušs (1892–1983), The First Self-Help Association of State Forestry Workers was founded, addressing significant social issues of forestry workers. The society brought together employees from the Daugavpils and Grīva Forestries. Several generations of forestry and forest science professionals came from the Bušs family. Under K. Bušs's leadership, initiatives in public activities and innovations in forest management were implemented, fostering the development of Latvia's state forest management. The Grīva Higher Chief Forestry managed an extensive tree nursery that supplied Grīva and Daugavpils with trees and decorative tree seedlings. The report examines the leading figures of the Grīva Higher Chief Forestry and the most significant aspects of its activities in the context of the development of Latvia's state forestry, using sources from the Latvian State Historical Archives, oral history sources, and interwar period press publications.

Aglonas Ciriša ezera Upursala. Kultūrvēsturiskie ietvērumi

Ciriša Upursala ir gan izcils dabas veidojums, gan zīmīga kultūrvieta, kas ir piesaistījusi cilvēku uzmanību jau kopš tālas senatnes. Ciriša Upursalas kultūrvēsturiskās nozīmes izzināšanā nodalāmi vairāki kultūrvēsturiski ietvērumi. **Arheoloģiskais ietvērums.** Ciriša Upursalas Upurkalns kā pilskalns un tā pakājē esošā apmetne kā ilgstoši ļaužu izmantotas arheoloģiskas vietas (I g.t.p.m.ē. – m.ē. I g.t. vidus). **Folkloristiski sakrālais ietvērums.** Genuīnu folkloras pierakstu par Upursalu kā senu svētvietu ir ļoti maz; esošie ir literārās tradīcijas vai populāru uzskatu ietekmēti. **Dabas nozīmības ietvērums.** Upursala ir aizsargājams dabas piemineklis, dabas aizsardzības pasākumu kultūrvēsturiska nozīmība. **Tūrisma, atpūtas, pasākumu ietvērums.** Upursala ir populāra, pa laikam labiekārtota cilvēku klātbūtnes vieta, arī Pirmā pasaules kara nocietinājumu vieta. **Katoļu baznīcas attieksmes ietvērums.** Upursalas vieta Aglonas katoļu baznīcas uzskatos. **Ateistiskais un antireliģiskais ietvērums.** Upursala kā padomju ateisma propagandas piesaistes vieta. **Ikdienišķais ietvērums.** Upursala dažādu aploču cilvēku ikdienas uztverē. **Literārais, mākslinieciskais ietvērums.** Upursala dzejā, prozā un vizuālajā mākslā. Dažādu ietvērumu kopums padara Aglonas Ciriša ezera Upursalu par unikālu kultūrvēsturisku vietu.

LZP projekts Nr. lzp-2024/1-0542: Iekšzemes ūdeņu arheoloģiskais mantojums: salas un ezermītnes Latvijas ezeros

Aglona Ciriša Lake Upursala. Cultural and historical inclusions

Ciriša Upursala (Sacrifice Island) is both an outstanding natural formation and a significant cultural site, and as such it has attracted people's attention since ancient times. The study of the cultural and historical significance of Ciriša Upursala can be divided into several cultural and historical inclusions. **Archaeological inclusion.** The Ciriša Upursala Upurkalns as a hillfort and the settlement at its foot as archaeological sites used by people for a long time (1st century BC - mid-1st century AD). **Folkloric and sacral inclusion.** There are very few genuine folklore records about Upursala as an ancient sacred place. The existing ones are influenced by literary traditions or popular beliefs. **Natural significance inclusion.** Upursala is a protected natural monument. Cultural and historical significance of nature protection measures. **Tourism, recreation, event inclusion.** Upursala is a popular, occasionally well-maintained place of human presence, also a site of World War I fortifications. **Attitude inclusion of the Catholic Church.** The place of Upursala in the views of the ministers of the Aglona Catholic Church. **Atheistic and anti-religious inclusion.** Upursala as a place of attraction for Soviet atheism propaganda. **Everyday inclusion.** Upursala in the everyday perception of people from various circles. **Literary, artistic inclusion.** Upursala in poetry, prose and visual art. The combination of various inclusions makes Upursala on Lake Ciriša in Aglona a unique cultural and historical site.

LZP Project No. lzp-2024/1-0542: Archaeological Heritage in Inland Waters: Islands and Lake-Settlements in Lakes of Latvia

1778. gada ģenerālplāna ieviešanas gaita Rēzeknē līdz 1836. gadam

Referātā tiek apskatīts carienes Katrīnas II 1778. gadā apstiprinātā Rēzeknes plāna ieviešanas process, iezīmējot pāreju no samērā haotiskās viduslaiku tipa apbūves uz sistemātisku un regulāru plānojumu. Pētījumā ar salīdzinošās analīzes palīdzību tiek pētītas līdz mūsdienām saglabājušās plāna kopijas, kā arī pilsētas plāni un to kopijas, kas tapušas laika posmā no plāna apstiprināšanas līdz 1836. gadam, kad tika apstiprināts jaunais pilsētas plāns. Pētījuma rezultātā noskaidrots, cik lielā mērā ir realizēts apstiprinātais ģenerālplāns, cik un kādas ēkas no plānotajām ir tikušas uzceltas, konstatētas novirzes no plāna, kā arī identificētas grūtības, ar kurām nācās saskarties plāna realizēšanas gaitā. Pētījuma rezultātā noskaidrots, ka daži plāna elementi tikuši realizēti, piemēram, iekārtots centrālais tirgus laukums, ar nobīdi izbūvēta centrālā iela, uzbūvēta daļa no paredzētajām valdības ēkām, no kurām līdz mūsdienām saglabājusies tikai viena, lai arī ar ievērojamām novirzēm, daļēji iezīmējies plānotais ielu tīkls. Lai arī netika realizēts pilnībā, plāns licis pilsētas struktūras pamatu, kura daļēji tiek turpināta arī šodien. Konstatēts, ka plāna nepilnīgās ieviešanas iemesli līdzinās tiem, kurus norāda citi pētnieki attiecībā uz dažādām Krievijas impērijas rietumu daļas pilsētām – nepilnīgi un nekorekti izstrādātais plāns un plāna pieņemēju neizpratne par sociālajiem un ekonomiskajiem apstākļiem pilsētā.

The Implementation Progress of the 1778 Master Plan in Rēzekne until 1836

The report examines the implementation process of the plan for Rēzekne approved by Empress Catherine II in 1778, highlighting the transition from relatively chaotic medieval-style construction to a systematic and regular layout. Using comparative analysis, the study investigates surviving copies of the plan, and city plans and their copies created during the period from the plan's approval to 1836, when a new city plan was adopted. The study identifies the extent to which the approved master plan was realized, how many and what types of buildings from the plan were constructed, deviations from the plan, and the challenges encountered during its implementation. The findings reveal that, although some elements of the plan were implemented, such as the establishment of a central marketplace, the construction of a central street with some deviations, and the partial construction of planned government buildings (of which only one has survived to the present), the envisioned street network was only partially outlined, and with significant deviations. While not fully realized, the plan laid the foundation for the city's structure, which continues to influence its layout to some extent today. It is noted that the reasons for the incomplete implementation of the plan are similar to those identified by other researchers concerning cities in the western parts of the Russian Empire. These include an inadequately and inaccurately designed plan, as well as a lack of understanding among the plan's approvers regarding the city's social and economic conditions.

Latgales ārstu un zobārstu dalība

1. Latvijas ārstu un zobārstu kongresā 1925. gadā

2025. gadā aprit 100 gadi, kopš Latvijā tika organizēts 1. Latvijas ārstu un zobārstu kongress, kas norisinājās 1925. gadā no 11. līdz 13. septembrim Rīgas Latviešu biedrības namā. To rīkoja Latviešu ārstu biedrība ar vēl 15 citām ārstu un zobārstu biedrībām. Pētījuma mērķis ir noskaidrot 1. Latvijas ārstu un zobārstu kongresa darbības norisi un nozīmi Latvijas medicīnas sistēmā 20. gs. 20.–30. gados un Latgales ārstu dalību tajā. Pētījumā izmantoti Latviešu ārstu biedrības publicētie sēžu protokoli, Latvijas presē publicētā informācija par 1. Latvijas ārstu un zobārstu kongresu, publicētie Latvijas medicīniskā personāla saraksti no 1920. līdz 1940. gadam un cita uzziņas literatūra. Pētījumā izmantota vēsturiski salīdzinošā metode. Šis kongress uzskatāms par pirmo medicīnas darbinieku kongresu, kurā piedalījās dažādu tautību, konfesiju un medicīnas iestāžu, organizāciju pārstāvji. Kongress notika septiņās sekcijās: profesionālo jautājumu un sociālās medicīnas sekcija, internās medicīnas sekcija, psihiatru un neirologu sekcija, ķirurģu sekcija, ginekologu sekcija, venerologu sekcija un zobārstniecības sekcija. Kopumā kongresa laikā piedalījās vairāk kā 1000 klausītāji, starp tiem 577 ārstu un 228 zobārstu. No kopumā reģistrētajiem dalībniekiem bija ap 80% latviešu tautības un 20% citu tautību pārstāvji. Latgales kongresā kopumā bija reģistrēti 22 ārsti un 3 zobārsti, kas no kopskaita sastādīja tikai ap 4% ārstu un 1% zobārstu. Nelielais ārstu un zobārstu skaists saistāms gan ar lielo attālumu līdz Rīgai, naktsmītnēm, kā arī mazāku skaitu ārstu un zobārstu, kas strādāja Latgalē. 1. Latvijas ārstu un zobārstu kongresam bija ļoti nozīmīga nozīme turpmākā Latvijas medicīnas attīstībā. Pēc kongresa tika izveidota Latvijas Profesionālā ārstu savienība, kas risināja problēmas saistībā ar Latvijas slimokašu savienību, kā arī piedalījās veselības aprūpes likuma sakārtošanā un pilnveidošanā.

Participation of Doctors and Dentists of Latgale in the First Latvian Congress of Doctors and Dentists in 1925

In 2025, it will be 100 years since the 1st Latvian Congress of Doctors and Dentists was organized in Latvia, which took place in 1925 from September 11 to 13 in the Riga Latvian Society House. It was organized by the Association of Latvian Doctors with 15 other associations of doctors and dentists. The aim of the study is to clarify the course of the activities of the 1st Latvian Congress of Physicians and Dentists and its significance in the Latvian medical system in the 1920s–1930s and the participation of Latgale physicians in it. The study uses the meeting minutes published by the Latvian Medical Association, information published in the Latvian press about the 1st Latvian Congress of Physicians and Dentists, published lists of Latvian medical personnel from 1920 to 1940, and other reference literature. The study uses the historical comparative method. This congress can be considered the first congress of medical workers in which representatives of various nationalities, denominations and medical institutions and organizations participated. At the congress were organized seven sections: professional issues and social medicine section, internal section, psychiatrist and neurologist section, surgeon section, gynecologist section, venereology section and dental section. In total, more than 1000 listeners participated during the congress, among them 577 doctors and 228 dentists. Of the total registered participants, around 80% were Latvians and 20% were representatives of other nationalities. A total of 22 doctors and 3 dentists from Latgale were registered at the congress, which made up only about 4% of doctors and 1% of dentists. The small number of doctors and dentists from Latgale at the congress is connected with the long distance to Riga, accommodation and others, as well as a comparatively smaller number of doctors and dentists who worked in Latgale. 1. The congress of Latvian doctors and dentists played a very important role in the further development of Latvian medicine. After the congress, the Professional Doctors Union of Latvia was established, which solved the problems related to the Latvian Hospital Association, and also participated in the arrangement and improvement of the health care law.

The Battles of Saule and Durbe in Lithuanian Historical Memory

The report analyzes how the two major battles of the 13th century have been reflected in Lithuanian historical consciousness and cultural memory. Both of them were of crucial importance not only for Lithuania but also for the entire Eastern Baltic region. Due to various objective and subjective circumstances, the battles hold unequal levels of importance in the Lithuanian historical consciousness. The Battle of Saule of September 22, 1236, plays a more significant role, as it took place in the medieval Terra Saulorum, which Lithuanian historiography associates with the Šiauliai region. During the Soviet occupation, the Battle of Saule was incorporated into the narrative of the “centuries-long Lithuanian struggle against the Germans. – This was especially emphasized in the city of Šiauliai and its vicinities, namely the Salduvė Hill where the monument was built featuring figures of medieval Baltic warriors alongside those of World War II soldiers. The Battle of Saule holds a significant place in both Lithuanian and Latvian historical memory and is especially emphasized through the celebration of Baltic Unity Day on September 22 in both countries. In 2024, a memorial commemorating the Battle of Saule was unveiled in Joniškis District, at one of the presumed battle sites (previously popularized by historian Romas Batūra, though scientific research has not confirmed this theory and the latest studies have effectively refuted it). Alongside the memorial, a Baltic Warfare Study Center was also established. The Battle of Durbe took place in what is now Latvia, which has resulted in less emphasis on its memorialization in Lithuania. The only monument dedicated to the Battle of Durbe within the territory of Lithuania is located in Telšiai. Organizations and residents of the Samogitian ethnic region tend to pay more attention to this battle. The localization of the Battle of Saulė has always been in the focus. Archaeologist Gintautas Zabiela and historian Tomas Baranauskas have carried out extensive research in their efforts to determine its exact site. The Battle of Durbe took place on July 13, 1260. When commemorating historical anniversaries, it is almost always overshadowed by the Battle of Grunwald (Tannenberg) of July 15, 1410. The report provides an overview of how the Battles of Saule and Durbe are reflected in Lithuanian academic and popular scientific literature, school textbooks, fiction, and art. It is also worth to mention that the Battles of Saule and Durbe are commemorated in the Lithuanian Armed Forces. The General Jonas Žemaitis Lithuanian Military Academy has cadet companies dedicated to the Battle of Saule and the Battle of Durbe (alongside companies dedicated to the Battle of Grunwald and the Battle of Salaspils (Kircholm)). Additionally, the Lithuanian Army's military base in Rukla (Jonava District) has a parade ground named after the Battle of Saule. The Battle of Saule was brought into the Lithuanian public focus earlier than the Battle of Durbe. The Battle of Saule is more frequently mentioned and memorialized. Nowadays, the Battle of Saule holds a much more prominent place in Lithuanian historical memory than the Battle of Durbe even though the historical outcomes of the latter were arguably more significant.

Saules un Durbes kaujas lietuviešu vēsturiskajā atmiņā

Referātā analizēts, kā divas lielākās 13. gadsimta kaujas ir atspoguļotas Lietuvas vēsturiskajā apziņā un kultūras atmiņā. Tām bija izšķiroša nozīme ne tikai Lietuvas, bet arī visa Austrumbaltijas reģiona kontekstā. Dažādu objektīvu un subjektīvu apstākļu dēļ kaujām ir atšķirīga nozīmīguma pakāpe Lietuvas vēsturiskajā apziņā. Nozīmīgāka loma ir 1236. gada 22. septembra Saules kaujai, kas norisinājās viduslaiku Terra Saulorum teritorijā, ko Lietuvas historiogrāfija saista ar Šauļu apgabalu. Padomju okupācijas laikā Saules kauja tika iekļauta vēstījumā par “gadsimtiem ilgušo lietuviešu cīņu pret vāciešiem”. Tas īpaši tika uzsvērts Šauļu pilsētā un tās tuvumā, proti, Salduves kalnā, kur tika uzcelts piemineklis, kurā attēlotas viduslaiku baltu karotāju figūras līdzās Otrā pasaules kara karavīru figūrām. Saules kaujai ir nozīmīga vieta gan Lietuvas, gan Latvijas vēsturiskajā atmiņā, ko īpaši izceļ Baltu vienības dienas svinības 22. septembrī abās valstīs. 2024. gadā Jonišķu rajonā, vienā no iespējamām kaujas vietām (iepriekš to popularizēja vēsturnieks Romas Batūra, taču zinātniskie pētījumi šo teoriju nav apstiprinājuši un jaunākie pētījumi to ir faktiski atspēkojuši), tika atklāts Saules kaujas piemiņas memoriāls. Līdztekus ar memoriālu tika izveidots arī Baltijas karadarbības studiju centrs (Baltic Warfare Study Center). Durbes kauja notika tagadējās Latvijas teritorijā, kā rezultātā Lietuvā tās piemiņas iemūžināšanai ir pievērsta mazāka uzmanība. Vienīgais Durbes kaujai veltītais piemineklis Lietuvas teritorijā atrodas Telšos. Žemaišu etniskā reģiona organizācijas un iedzīvotāji šai kaujai pievērš lielāku uzmanību. Saules kaujas lokalizācija vienmēr bijusi uzmanības centrā. Arheologs Gintauts Zabiela (Gintautas Zabiela) un vēsturnieks Tomass Baranausks (Tomas Baranauskas) ir veikuši plašu izpēti, cenšoties noteikt tās precīzu vietu. Durbes kauja notika 1260. gada 13. jūlijā. Pieminot vēsturiskās gadskārtas, to gandrīz vienmēr aizēno Grīnvaldes (Tannenbergas) kauja 1410. gada 15. jūlijā. Ziņojumā sniegts pārskats par Saules un Durbes kauju atspoguļojumu Lietuvas akadēmiskajā un populārzinātniskajā literatūrā, mācību grāmatās, daiļliteratūrā un mākslā. Tāpat ir vērts norādīt, ka Saules un Durbes kaujas tiek pieminētas Lietuvas bruņotajos spēkos. Ģenerāļa Jona Žemaiša Lietuvas militārajā akadēmijā ir Saules un Durbes kaujām veltītas kadetu rotas (līdzās Grīnvaldes un Salaspils (Kirholmas) kaujām veltītām rotām). Turklāt Lietuvas armijas militārajā bāzē Ruklā (Jonavas raj.) ir Saules kaujas vārdā nosaukts parādes laukums. Saules kauja Lietuvas sabiedrības uzmanības lokā nonāca agrāk nekā Durbes kauja. Biežāk tiek pieminēta un monumentēta Saules kauja. Mūsdienās Saules kauja Lietuvas vēsturiskajā atmiņā ieņem daudz ievērojamāku vietu nekā Durbes kauja, lai gan pēdējās vēsturiskā nozīme, iespējams, bija lielāka.

**Daugavpils Universitāte
Humanitāro un sociālo zinātņu
institūts
Starptautiskā zinātniskā konference
VĒSTURE: AVOTI UN CILVĒKI
2025. gada 8.–9. maijā**

**Daugavpils University
Institute of Humanities and Social
Sciences
International Scientific conference
HISTORY: SOURCES AND PEOPLE
8 – 9 May, 2025**